

przekazana w latach 2004-2014 przez MEN na wyprawki szkolne w ramach Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce wyniosła 7.901.000 zł.

mgr Luiza Organek
doktorantka Instytutu Socjologii
Uniwersytetu Warszawskiego
Opiekun naukowy:
doktor habilitowany,
profesor Sławomir Łodziński

CHARAKTER I POŁOŻENIE MNIEJSZOŚCI UKRAIŃSKIEJ W POLSCIE

Artykuł przygotowano w ramach międzynarodowego seminarium Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego (prof. Sławomir Łodziński) oraz Wydziału Socjalno-Psychologicznego Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki (doc. Sergiusz Rudnicki, doc. Olga Sawyczenko)

Mniejszość ukraińska jest to jedna z dziewięciu prawnie uznanych mniejszości narodowych na terenie Polski. Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku jako pierwszą przynależność do tej mniejszości zadeklarowało 38795 obywateli polskich, jednak razem, niezależnie od liczby deklaracji i ich kolejności takich osób było 51 tysięcy. Obserwuje się ilościowy wzrost takich deklaracji w porównaniu z wynikami poprzedniego Spisu z 2002 roku, w którym liczebność mniejszości ukraińskiej wynosiła 27172 osoby. Największe skupiska osób deklarujących przynależność do tej mniejszości znajdują się – odpowiednio: ponad 13 tysięcy w województwie warmińsko-mazurskim, blisko 4,5 tysiąca w zachodniopomorskim oraz blisko 4 tysiące w województwie pomorskim. Takie rozmieszczenie geograficzne mniejszości ukraińskiej jest wynikiem przesiedleń ludności ukraińskiej z południowo-wschodniej Polski do północnych i zachodnich części kraju, po przeprowadzonej w 1947 roku akcji „Wisła”. Osoby które uniknęły przesiedleń lub skorzystały z możliwości po 1956 roku zamieszkują głównie województwa podkarpackie i małopolskie [1].

Reprezentacja polityczna na poziomie lokalnym wygląda następująco. W wyniku wyborów samorządowych przeprowadzonych w 2014 roku 8 reprezentantów mniejszości ukraińskiej zasiada w radach powiatów (na terenie województw: podlaskiego, pomorskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego) oraz 15 przedstawicieli zostało wybranych do rad miast i gmin (na terenie

województw: podlaskiego, pomorskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego). Ważnym aspektem tych reprezentacji jest fakt, że startujący kandydaci, którzy należą do mniejszości ukraińskiej w Polsce startowali z list ogólnokrajowych partii politycznych lub lokalnych komitetów wyborczych. Część organizacji mniejszości ukraińskiej wspierała wybrane kandydatury, jednak mniejszość ukraińska nie wystawiła własnych komitetów wyborczych [2].

Jeśli chodzi o język, to według wyniku Spisu Powszechnego 24,5 tysiąca obywateli zadeklarowało posługiwanie się językiem ukraińskim w kontaktach domowych, z czego 4,5 tysiąca posługuje się wyłącznie tym językiem w kontaktach z domownikami [1]. Nauka języka ukraińskiego jako języka ojczystego w roku szkolnym 2014/2015 była możliwa w 177 placówkach i skorzystało z tej możliwości 2934 uczniów [2].

Większość osób identyfikujących się z mniejszością ukraińską przynależy do Kościoła Katolickiego Obrządku Bizantyjsko-Ukraińskiego oraz Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego [2].

Główną organizacją społeczną działającą na rzecz mniejszości ukraińskiej jest Związek Ukraińców w Polsce. Został on w 1990 roku przekształcony z działającego od 1956 roku Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. Najważniejszym zadaniem tej organizacji jest podejmowanie aktywności podtrzymującej tożsamość kulturalną Ukraińców, ma ona również na celu wytwarzanie płaszczyzny komunikacji i współpracy między Polską a Ukrainą. Działalność Związku jest wielotorowa i trafia do zróżnicowanego grona odbiorców, tym samym nie jest organizacją ekskluzywną, skupiającą wokół siebie wyłącznie członków mniejszości. Związek Ukraińców w Polsce ze swoimi projektami trafia do licznych placówek edukacyjnych oraz instytucji kultury. Przedstawiciele ZUwP organizują eventy historyczne, współpracują i tworzą media mniejszościowe, a także otaczają opieką materialne dziedzictwo Ukraińców (opieka nad obiektami cerkiewnymi, cmentarzami). Poza aspektem kulturowym i tożsamościowym Związek jest aktywnym aktorem w sferze prawno-instytucjonalnej związanej z prawodawstwem regulującym sytuację mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, m.in. jego przedstawiciele wspierają prace Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych, Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP. ZUwP jest również obecny w międzynarodowych strukturach ukraińskich jako członek Światowego Kongresu Ukraińców, Europejskiego Kongresu Ukraińców, Ukraińskiej Ogólnoświatowej Rady Koordynacyjnej. Członkowie mniejszości ukraińskiej mogą również liczyć na pomoc Związku w przypadku problemów prawnych lub ogólnie trudnej sytuacji życiowej [3].

Istnieją również inne organizacje skupiające mniejszość ukraińską w Polsce, skupiające się wybranych aspektach życia mniejszości, są to między innymi: Towarzystwo Ukraińskie, Ukraińskie Towarzystwo

Nauczycielskie w Polsce, Organizacja Młodzieży PŁAST, Ukraińskie Towarzystwo Historyczne [2].

Organizacje ukraińskie oraz inni przedstawiciele mniejszości biorą aktywny udział w promowaniu kultury ukraińskiej i języka ukraińskiego, używając zróżnicowanych kanałów komunikacji. W zasobach drukowanych oraz internetowych dostępny jest tygodnik „Nasze Słowo” [3] oraz dwumiesięcznik „Nad Bohom i Narwoju”. Obecność Ukraińców przejawia się również w audycjach radiowych na falach Polskiego Radia Białystok oraz Polskiego Radia Rzeszów nadawane są audycje po ukraińsku. Z działalności niepublicznych mediów na uwagę zasługuje również audycja radiowa w języku ukraińskim „Ukraińskie słowo” na falach Radia Orthodoxa z Białegostok oraz audycje w języku ukraińskim w Prawosławnym Radiu Internetowym Diecezji Lubelsko-Chełmskiej. Na poziomie lokalnym zdarzają się również programy telewizyjne w języku ukraińskim, takimi przykładami są „Telenowyny/Теленовини” w TVP Regionalnej, „Ukraińskie Wieści/Український Вісник” w TVP Olsztyn czy „Przegląd ukraiński/Український перегляд” w TVP Białystok [2].

Organizowane są również przedsięwzięcia o charakterze integracyjnym i promocyjnym – najważniejsze z nich to „Festiwal Kultury Ukraińskiej”, Festiwal Kultury Ukraińskiej na Podlasiu „Podlaska Jesień”, Ukraińskie Spotkania na Pograniczach w Bytowie, Mokrem i Gizycku; „Na Iwana, na Kupała” w Dubiczach Cerkiewnych, „Misteria Kupalskie” w Kruklankach i Przemyślu oraz liczne festiwale dziecięce m.in. w Kozalinie, Elblągu, Olsztynie, Wrocławiu [2].

Lista wykorzystanych źródeł

1. Gudaszewski G., *Przynależność narodowo-etniczna, język, wyznanie* [w:] *Ludność. Stan i struktura demograficzna*, Warszawa 2013 [w:] www.stat.gov.pl [dostęp: V 2016].
2. *Piąty raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2015, s. 27-29.
3. Oficjalna strona internetowa Związku Ukraińców w Polsce; <http://www.zup.ukraina.com.pl/> [dostęp: V 2016]